

CORESPONDENȚA LUI MAXIM GORKI CU LITERAȚII ROMÎNI

V. ȘOPTEREANU

Correspondența lui Gorki cu oamenii de litere din țara noastră — cită se cunoaște — nu este extinsă ca volum. În « Arhiva A. M. Gorki » din Moscova s-a păstrat o scrisoare din partea traducătorilor romîni ai romanului *Mama*, O. Călin și I. Grozea, către Gorki; o scrisoare a lui Gorki către criticul literar H. Sanielevici și patru scrisori ale acestuia către Gorki. Textul scrisorilor lui O. Călin și H. Sanielevici a fost publicat pînă în prezent numai în traducere rusească.¹ Institutul de literatură universală « A. M. Gorki » din Moscova ne-a pus la îndemînă fotocopiile de pe originalul acestor scrisori (patru în limba franceză și una în limba germană), pe care le publicăm ca anexe la comunicarea de față.² Scrisoarea lui M. Gorki către H. Sanielevici a fost publicată pentru prima oară în volumul citat, împreună cu traducerea rusească a scrisorilor literaților romîni. Oricît de restrînsă ca volum, această moștenire epistolară aduce elemente noi în istoria relațiilor literare romîno-ruse, constituie o mărturie grăitoare a stimei și dragostei de care se bucură marele scriitor proletar în România și ne dă posibilitatea, o dată mai mult, să apreciem ecoul pe care l-a avut creația lui Gorki în țara noastră și înrîurirea exercitată de cărțile sale în procesul literar al vremii. Schimbul de scrisori dintre Gorki și literații romîni arată cît de « actuale » și de « necesare » au fost operele marelui artist al cuvîntului, atît pentru mișcarea muncitorească din Rusia, cît și pentru lupta generală a proletariatului internațional.

În scrisoarea adresată lui Gorki, O. Călin și I. Grozea își exprimau dorința de a publica romanul *Mama* în limba romînă. Intenția autorilor scrisorii de a transpune romanul *Mama* în romînește era strîns legată de preocupările publicațiilor progresiste din România de la începutul secolului al XX-lea și, mai ales, ale ziarului « România muncitoare » de a populariza opera lui Gorki în țara noastră.

Apariția, în anul 1906, a romanului *Mama* a marcat un moment esențial în istoria literaturii universale. Acest fapt a făcut să crească interesul forțelor progresiste pentru creația lui Gorki.

Intruchipînd artistic drumul omului din popor spre socialism, romanul *Mama* educă pe cititor în spiritul socialismului. V. I. Lenin a subliniat uriașul rol educativ al romanului, importanța acestuia pentru dezvoltarea mișcării muncitorești: «... este o carte necesară; mulți muncitori au luat parte la mișcarea revoluționară în chip spontan, inconștient, așa că acum lectura *Mamei* le va fi de mare folos ».

« O carte foarte actuală »³.

Totodată, V. I. Lenin « s-a informat cu seriozitate dacă *Mama* se traduce în limbi străine »...⁴

În anul 1907, cînd V. I. Lenin dădea această înaltă apreciere romanului și se informa de tîlmăcirea lui în limbile altor popoare, cartea lui Gorki se traducea în zece limbi străine,

¹ Vezi: Переписка А. М. Горького с зарубежными литераторами, Изд-во АН СССР, Москва, 1960, p. 297-301.

² Aducem și pe această cale mulțumirile noastre colectivului Institutului, care ne-a transmis acest material prețios.

³ Vezi: М. Горький, *Opere în 30 volume*, v. 17, ESPLA, București, 1960, p. 10.

⁴ *Ibidem*, p. 10.

printre care figura și limba romină¹. În felul acesta, *Mama* a devenit « o carte foarte actuală », « de mare folos » și pentru oamenii muncii din țara noastră. După înăbușirea marilor răscoale țărănești din 1907, poporul romin a găsit în paginile cărții lui Gorki un izvor inepuizabil de învățăminte, sprijin și încredere nețărmuită în izbînda cauzei sale drepte, imbold și exemplu în « lupta grea cu una din cele mai respingătoare oligarhii din lume ».

Ziarul *Patria* publică în anul 1907, pentru prima oară în limba romină, capitole întregi din romanul *Mama*².

În numărul din 3 februarie 1908, ziarul « *Romînia muncitoare* » publică un articol intitulat « Un roman socialist (*Mama* de Maxim Gorki) ». Articolul apreciază romanul ca « oglindă a revoluției rusești »³, subliniind, totodată, rolul educativ și forța propagandistică a cărții pentru clasa muncitoare din țara noastră: « Marile însușiri pe care le posedă *Mama*, entuziasmul eroic pe care îl trezește, flacăra arzătoare de luptă pe care o aprinde, fac din acest roman o carte neprețuită și pentru noi. Traducerea și publicarea în rominește a acestui roman socialist ar fi din cele mai mari opere de cultură și de propagandă pe care am putea-o face în aceste timpuri ».

Va fi oare cu putință?⁴

În numerele următoare (50 și 52 din 10, 14 februarie 1908) « *Romînia muncitoare* » publică « scene mai importante din minunatul roman al lui Gorki », pe care le intitulează « În așteptarea percheziției ». Într-un alt număr, ziarul menționează că « tot mai mulți tovarăși... arată dorința de a se publica marele și frumosul roman al lui Gorki, *Mama* »⁵.

Intenția « *Romîniei muncitoare* » de a publica integral romanul *Mama*, manifestată în anul 1908 (« Va fi oare cu putință? »), s-a realizat în anul 1910.

În scrisoarea din 21 iulie 1910, O. Călin și I. Grozea cer permisiunea lui Gorki de a publica *Mama* în limba romină, solicitîndu-l, totodată, să le transmită răspunsul pe adresa redacției « *Romînia muncitoare* ». Autorii scrisorii arătau însemnătatea pe care o prezintă romanul pentru muncitorii din Romînia. Romanul *Mama*, se menționa în scrisoare, « posedă calități de propagandă socialistă cum nu se găsesc în toată literatura socialistă universală » și constituie pentru clasa muncitoare din țara noastră « un deosebit sprijin moral în lupta pe care o duce cu atîta sacrificiu ». Acest « sprijin moral » era cu atît mai prețios pentru proletariatul romin cu cît, la începutul secolului al XX-lea, în literatura noastră națională, ca, de altfel, în toată literatura universală, nu exista nicio operă literară consacrată înfățișării artistice a luptei conștiente, organizate a clasei muncitoare pentru eliberare. Autorii scrisorii exagerau însă negînd rolul operelor literare naționale în educarea maselor, căci acestea, chiar dacă nu erau scrise de pe o poziție marxistă, exprimau — în tot ce aveau mai bun — năzuințele și poziția claselor oprimate, muncitorimea și țărănimea.

M. Gorki și-a dat asentimentul pentru publicarea romanului în limba romină. Pe scrisoarea lui O. Călin și I. Grozea e făcută următoarea notație: « Сообщить о согласии Ладжиникову ». (« A se comunica asentimentul lui Ladijnikov »)⁶.

Acordul de principiu al lui Gorki, asentimentul său verbal, a fost notat pe scrisoare de o persoană care nu a putut fi identificată pînă în prezent⁷.

Redacția ziarului « *Romînia muncitoare* » a primit răspunsul afirmativ la scrisoarea lui O. Călin și I. Grozea. În numărul 42 din 1 august 1910, ziarul publică un anunț prin care înștiința pe cititori că în curînd va apare romanul *Mama*, în traducerea lui Călin și Nour (I. Grozea — V. S.). În anunț se arată, totodată, că « nu trebuie să existe muncitor care să nu citească romanul acesta... atît de instructiv și de propagator al ideilor socialiste ».

¹ Pentru prima oară romanul se tipărește în limba engleză (fragment — începutul părții întâia), în revista americană *Appleton Magazine* (New-York, 1906); iar apoi, în anul 1907, se publică în ediții aparte, în limbile bulgară, engleză (Anglia și S.U.A.), finlandeză, franceză, germană, letonă, norvegiană, sîrbă (fragmente), suedeză (vezi: *Летопись жизни и творчества А. М. Горького*, вып. 1, 1868—1907, Изд-во АН СССР, Москва, 1958, p. 693) și romină (Partea întâia — 22 capitole). *Летопись жизни и творчества А. М. Горького* atestă traducerea rominească a romanului *Mama* la o dată mult mai tîrzie — 1910, dată la care romanul se publică integral.

² În perioada 25 octombrie — 30 decembrie 1907, în ziarul *Patria* apar 22 capitole din partea întâia a romanului, iar de la 1 ianuarie — 1 februarie 1908, în același ziar se publică sfîrșitul capitolelor al XXII-lea și capitolele XXII — XXX, adică partea întâia integrală a romanului lui Gorki. În numerele din 1—2 februarie ziarul publică capitolul I (parțial) din partea a doua a romanului.

³ « *Romînia muncitoare* », 1908, nr. 49, 3 februarie, p. 2.

⁴ *Ibidem*, p. 2.

⁵ *Ibidem*, 1908, nr. 3, 16 martie, p. 2.

⁶ I. P. Ladijnikov este editorul multor opere ale lui M. Gorki.

⁷ Vezi: *Переписка А. М. Горького с зарубежными литераторами*, Изд-во АН СССР, Москва 1960, p. 298.

« Răspîndiți-l, tovarăși, prin toate colțurile țării ». ¹

« România muncitoare » duce o susținută activitate de popularizare a romanului, publicînd aproape în fiecare număr anunțuri cu privire la apropiata apariție în limba romină a « minunatului roman » *Mama*. ² În numărul 50 din 29 august, ziarul anunță apariția romanului *Mama în traducerea lui Călin și Nour*. ³

« România muncitoare » continuă să popularizeze cartea lui Gorki și după apariție, apreciind această traducere ca un moment important în viața noastră literară. ⁴

Traducătorii romanului au scris o *prefață* în care, subliniind importanța cărții pentru poporul nostru, bogatul ei conținut ideologico-artistic, demască, totodată, esența reacționară a atitudinii criticii literare burgheze față de prima operă clasică a realismului socialist. O. Călin și I. Grozea explică atitudinea criticilor literari burghezi de a trece sub tăcere apariția acestei cărți, sau de a flutura lozinca despre « sfîrșitul lui Gorki », adică legenda despre « epuizarea » talentului marelui scriitor, prin faptul că în romanul *Mama* Gorki a devenit « evocatorul puterii proletare și povestitorul revoluției... » ⁵.

Correspondența lui Gorki cu H. Sanielevici este legată de prodigioasa activitate cultural-obștească a întemeietorului realismului socialist, activitate îndreptată spre unirea forțelor culturale progresiste de pretutindeni, sub lozinca: pace, internaționalism și umanism. Gorki a corespondat cu mulți reprezentanți ai artei și științei din străinătate. Din scrisorile lui Gorki se conturează un tablou mareț al luptei pe care scriitorul proletar a dus-o împotriva reacțiunii și a ațîțătorilor la război, rezultă eforturile și energia de care a dat dovadă în organizarea forțelor « maeștrilor culturii » împotriva militarismului și a naționalismului.

Aflîndu-se în sanatoriile din Germania, la tratament, Gorki nu-și precupește eforturile nici în aceste împrejurări de a milita pentru unirea tuturor forțelor intelectuale progresiste.

Înfințează revista « *Beceda* » (a apărut la Berlin, în anii 1923—1925), invitînd să colaboreze la această publicație pe cei mai înalți reprezentanți ai intelectualității occidentale. În scrisorile sale către Romain Rolland, Bernard Shaw, Stefan Zweig, G. H. Wells, John Galsworthy, Fr. Hellens, Georges Duhamel etc., Gorki le solicită pentru « *Beceda* » studii de sinteză asupra literaturilor naționale respective. Gorki intenționează să publice în revistă și studii despre literatura romină. Romain Rolland, într-o scrisoare din 8 februarie 1923, îl sfătuiește pe Gorki să apeleze la H. Sanielevici: « În München, pe Schönstrasse 124, locuiește în prezent un scriitor romîn, excelent om de știință (paleontolog), critic literar și filozof de mîna întâia, o adevărată minte europeană. Ar trebui să-l invitați să colaboreze la revista Dumneavoastră. Numele lui este d. Sanielevici. El citește (și scrie, mi se pare,) la fel, în limbile germană și franceză » ⁶.

Romain Rolland îl cunoștea personal pe Sanielevici — autorul a mai multor articole închinete operei marelui romancier francez. ⁷

În ziua de 13 februarie 1923, Gorki îl anunță pe Romain Rolland: « *Румыну в Мюнхен пишу* (Scriu rominului la München). » ⁸ În aceeași zi Gorki îi scria lui Sanielevici, rugîndu-l să pregătească pentru « *Beceda* » un articol despre literatura romină contemporană. ⁹ Gorki ținea mult să facă cunoscut poporului rus operele scriitorilor romîni. « Romain Rolland mi-a recomandat să mă adresez Dvs., propunîndu-vă să scrieți pentru revista « *Beceda* » un articol despre literatura romină contemporană ». Gorki arată că scopul revistei « este de a informa Rusia asupra problemelor vieții spirituale din țările occidentale ».

În scrisoarea de răspuns (19 februarie 1923), H. Sanielevici își exprimă acordul de a scrie un articol pentru « *Beceda* » și consideră invitația ca o mare cinste pentru el: « Consider... invitația Dvs. ca o mare cinste pentru mine și mă voi apuca îndată să scriu cu dragoste articolul pe care mi-l cereți, cu atât mai mult cu cît știu ce ecou profund au valorile spirituale în eroicul suflet rusesc ». Sanielevici vedea în unirea forțelor progresiste scriitoricești un puternic

¹ « România muncitoare », 1910, nr. 42, 1 august, p. 4.

² Vezi: « România muncitoare », 1910, nr. 43—44, 46—49.

³ M. Gorki, *Mama*. Roman. Trad. de O. Călin și I. Nour, București, Ed. Poporul, 1910, V + 466 p.

⁴ Vezi: « România muncitoare », 1910, nr. 51—53, 55—63, 66—68, 71.

⁵ M. Gorki, *Mama*. Roman. București, Ed. Poporul, 1910, p. V.

⁶ Переписка А. М. Горького с зарубежными литераторами, Изд-во АН СССР, Москва, 1960, p. 336.

⁷ H. Sanielevici ne relatează în *Două convorbiri cu Romain Rolland* (Vezi: Noi probleme literare, politice, sociale, Ed. « Ancora » Buc. [1927], cum l-a cunoscut, în anul 1921, pe scriitorul francez.

⁸ M. Gorki, *Собрание сочинений в 30 томах*, v. 29, p. 409.

⁹ Переписка А. М. Горького с зарубежными литераторами, Изд-во АН СССР, Москва, 1960, p. 298.

mijloc de propagare a înaltelor idei umanitare, de prietenie între popoare, un mijloc de luptă împotriva naționalismului, armă otrăvitoare în mâinile claselor stăpînitoare: « Eu cred că fiecare om, cîstît în sufletul și în conștiința sa, trebuie să manifeste o ură neîmpăcată față de naționalism, care a făcut omenirea să sufere înfinit mai mult decît toate celelalte calamități, luate la un loc ».

În ziua de 27 februarie 1923, Sanielevici îi comunica lui Gorki că a scris articolul solicitat. Totodată, arată că și-a propus să prezinte în cîteva studii toată istoria literaturii romine, studii pe care Gorki urma să le publice, după aprecierea sa. « Am început cu începutul: cu școala clasică », arată Sanielevici. Criticul român menționa că a fost nevoit să traducă versurile în proză, reliefînd, totodată, « că versurile lui Alecsandri adesea au claritatea și perfecțiunea versurilor lui La Fontaine ».¹

La 6 martie 1923, Sanielevici trimite lui Gorki o ilustrată în care arată că, expediînd articolul, nu a indicat adresa exactă și-l roagă să-i comunice despre primirea lui.

Din scrisoarea lui Sanielevici către Gorki, datată 24 martie 1923, rezultă că scriitorul proletar rus a dorit să aibă textele românești ale versurilor lui Alecsandri: « Vă trimit textele românești ale versurilor lui Alecsandri, pe care mi le-a cerut secretarul Dumneavoastră ». Concomitent, Sanielevici trimite și o traducere în limba franceză, în versuri, din poeziile lui Alecsandri.

Articolul lui Sanielevici nu a apărut în revista « *Beceđa* ». Nu se cunosc motivele pentru care nu a fost publicat.

ANEXE

I. O. Călin, I. Grozea către A. M. Gorki

Iași (România) 21 iulie 1910

Scumpe și ilustre tovarășe,

Întrucît am tradus în românește opera Dumneavoastră « Mama », ne îngăduim a vă ruga să binevoiți a ne permite s-o tipărim.

Vrem să punem la dispoziția publicului românesc și, mai ales, a clasei muncitoare o operă care, pe lîngă înalta sa valoare literară, posedă calități de propagandă socialistă cum nu se găsesc în toată literatura socialistă universală.

Literatura noastră națională nu contribuie la educația poporului muncitor, iar traducerile care se fac, în general, sînt departe de a constitui o hrană spirituală necesară pentru clasa muncitoare. Muncitorul român cu o oarecare cultură nu găsește nimic de citit cu folos, în timp ce muncitorul care nu a venit în contact cu propaganda socialistă nu dispune de nimic care, într-o formă literară aleasă, să-i poată deschide ochii și să-i innobileze sufletul.

Dacă muncitorii din toate țările vor găsi în cartea Dumneavoastră hrana spirituală ce le innobilează sufletul și-i îmbărbătează în luptă, pentru proletariatul român aceasta va constitui o adevărată binefacere, căci viața de oprimare, de ignoranță și de mizerie a nici unui alt popor nu seamănă atît de bine cu a poporului Dumneavoastră, cum seamănă viața poporului român.

Pentru clasa muncitoare din România care are de luptat atît de mult cu una din cele mai odioase oligarhii din lume, cartea Dumneavoastră va constitui un deosebit sprijin moral în lupta pe care o duce cu atîta sacrificiu.

Fără a mai vorbi de celelalte calități care ne-au determinat să traducem romanul Dumneavoastră și relevînd doar pe aceasta din urmă, cea mai importantă pentru noi în lupta pe care o ducem pentru deșteptarea poporului român, vă rugăm să binevoiți a ne permite să răspîndim paginile minunate ale romanului Dumneavoastră « Mama », în limba romînă.

În așteptarea răspunsului, vă rugăm să primiți salutările noastre frățești

O. Călin
I. Grozea

P. S. Pentru a face traducerea noastră mai accesibilă poporului, care nu este obișnuit să plătească prețul unui volum, noi intenționăm să o edităm în 8—10 fascicule săptămînale.

Vă rog să trimiteți răspunsul Dvs. pe adresa:

Redacția « Romînia muncitoare », Tipografia « Poporului », pentru O. Călin.

București, Bulevardul Elisabeta 27.

¹ În această scrisoare Sanielevici arată că « toată istoria literaturii romine... abia cuprinde un secol ». Există în acel timp această mentalitate greșită, împărțită și de alți critici sau istorici literari, după care toată epoca veche a literaturii romine (sec. XIV—XVIII) ar constitui doar o prefață a literaturii moderne, din secolul XIX—XX, singura considerată literatură în adevăratul înțeles al cuvîntului.

de propager en votre langue
les pages sublimes de votre
"Mère".

En attendant votre réponse nous
vous envoyons nos salutations
fraternelles.

O. Călin

J. Grozea

P.S. Pour faire plus accessible notre
traduction au peuple, qui n'est pas
habitué à payer le prix d'un
volume, nous avons l'intention de
l'écrire en 8-10 fascicules hebdomadaires.

— Je vous prie d'envoyer votre
réponse à l'adresse :

Rédaction

"Romania Muncitoare"
à la "Tipografia Poporală"
pour O. Călin

Bucarest

Boulevard. Elisabeta 27.

Issy (Seine) 10

Cher et illustre camarade,

Après traduction en roumaine votre
œuvre "La Mère", nous nous per-
mettons de vous prier de bien vouloir
nous permettre de l'imprimer.

Nous désirons mettre à la
disposition du public roumain
et en particulier de la classe
ouvrière, une œuvre, qui a côté
de sa haute valeur littéraire,
possède des qualités propagandistes
socialistes comme on n'en trouve
pas dans toute la littérature
socialiste universelle.

Notre littérature nationale ne
donne rien d'éducation au peuple
ouvrier ; et les traductions qu'a
fait généralement sont limitées
de constituer la nouveauté

intellectuelle nécessaire pour la
classe ouvrière. Le travailleur
roumain de quelque culture, ne
trouve rien à lire avec profit,
quant au travailleur pas encore
touché par la propagande social-
liste, il n'y a rien qui, sous
une forme littéraire choisie,
puisse lui ouvrir les yeux et
lui enseigner l'avenir.

Si les travailleurs de tous les
pays trouveront dans votre livre
la nourriture intellectuelle
qui ennoblit l'âme et donne
le courage à la lutte, pour
le prolétariat roumain il
sera un vrai bienfait.

Car la vie d'oppression,
d'ignorance et de misère d'un
autre peuple, que le roumain,

se ressemble si bien avec celui
de votre pays.

Pour la classe ouvrière de
Roumanie, qui a tant à
lutter avec une des plus mi-
sérables oligarchies du monde,
votre livre sera le plus grand
appui moral dans la lutte
qu'elle mène avec tant de
sacrifice.

Sans parler des autres grande
qualités qui nous poussent à
traduire votre roman, et ne
réticent que cette dernière, la
plus importante pour nous,
dans la lutte que nous menons
pour le réveil du peuple
roumain, nous vous prions
de bien vouloir nous permettre

13 февраля 1923 г.

Милостивый государь!

Ромэн Роллан recomandoval мне обратиться к Вам с предложением дать для журнала «Беседа» статью о современной румынской литературе.

«Беседа» — журнал, посвященный исключительно вопросам литературы и науки; цель его — информировать Россию по вопросам духовной жизни Западных стран. Первая книга журнала выходит в свет в марте месяце. В числе его постоянных сотрудников — Р. Роллан, Г. Уэллс, Мартинез Сиерра, Франц Эллэнс, Андрэ Жермэн. Научным отделом заведуют проф. Бруно Адлер и Федор Браун. Литературным — нижеподписавшийся, поэт Владислав Ходасевич и А. Белый.

Я очень просил бы Вас, М. Г., принять мое предложение сочувственно. Мне кажется, что в наши тяжелые дни духовное единение европейской интеллигенции имеет более глубокий смысл, чем оно имело когда-либо раньше.

С нетерпением жду ответа и желаю Вам всего доброго.

М. Горький

Fürstenwalde, Saarow

13 februarie 1923

Stimate domn!

Romain Rolland mi-a recomandat să mă adresez Dumneavoastră, propunându-vă să scrieți pentru revista «Беседа» un articol despre literatura română contemporană.

«Беседа» este o revistă consacrată exclusiv problemelor de literatură și știință; scopul său este de a informa Rusia asupra problemelor vieții spirituale din țările occidentale. Primul volum al revistei va apare în luna martie. Între colaboratorii ei permanenți se numără — Romain Rolland H. Wells, Martinez Sierra, Frantz Hellens, André Germain.

Secția științifică este condusă de către prof. Bruno Adler și Feodor Braun. Cea literară — de către subsemnatul, poetul Vladislav Hodasevici și A. Belii.

Vă rog mult, S(timate) D(omn), să primiți propunerea mea cu amabilitate. Mi se pare că în zilele noastre grele unitatea spirituală a intelectualității europene are un sens mai profund, decât l-a avut până acum.

Aștept cu nerăbdare răspunsul și vă doresc toate cele bune.

M. Gorki

Fürstenwalde, Saarow.

München, 19 februarie 1923

Schönstrasse 124

Prea Stimate Maestre,

Am citit cu emoție scrisoarea Dumneavoastră: fiind în vîrstă de patruzeci și șapte de ani, eu mi-am format personalitatea într-un timp cînd se obișnuia ca artiștii, gînditorii și savanții să fie respectați mai mult decît toți ceilalți oameni. Consider deci invitația Dumneavoastră ca o mare cinste pentru mine și mă voi apuca îndată să scriu cu dragoste articolul pe care mi-l cereți, cu atît mai mult cu cît știu ce ecou profund au valorile spirituale în eroicul suflet rusec.

Eu cred că fiecare om, cîstit în sufletul și în conștiința sa, trebuie să manifeste o ură neîmpăcată față de naționalism, care a făcut omenirea să sufere înfinit mai mult decît toate celelalte calamități luate la un loc.

Sper, prea onorate maestre, că sînteți sănătos și destul de mulțumit, după o viață plină de lupte și de frămîntări, și vă rog să primiți expresiunea sinceră a simpatiei mele vii și a înaltei mele considerații.

H. Sanielevici

¹ Scrisoarea a fost publicată în *Переписка А. М. Горького с зарубежными литераторами*, Изд-во АН СССР, Москва, 1960, p. 298—299.

Munich le 19e Février 1923

Schönstr. 124

Très honoré maître,

Ce n'est pas sans émotion que j'ai lu votre lettre : ayant quarante-sept ans, j'ai formé ma personnalité dans un temps où on apprenait à respecter les artistes, ^{les} penseurs et les savants plus que tous les autres hommes. Je considère donc votre invitation comme un honneur pour moi et je vais me mettre tout-de-suite à écrire avec amour l'article que vous me demandez, d'autant plus que je sais quelle résonnance profonde ont les choses de l'esprit dans l'âme héroïque russe.

Je suis d'avis que tout homme qui est honnête dans son âme et dans sa conscience, doit vouer une haine sans trêve ni merci au nationalisme, qui a fait souffrir l'humanité infiniment plus que tous les autres fléaux ensemble....

J'espère, très honoré maître, que vous êtes en bonne santé et au moins passablement content, après une vie pleine de luter et d'agitations; et je vous prie d'agréer l'expression sincère de ma vive sympathie et de ma haute admiration.

H. Sanielevici

Fig 2. H. Sanielevici către A. M. Gorki — Munich 19 II 1923

4. H. Sanielevici către A. M. Gorki

München, 27 februarie 1923
Schönstrasse 124.

Prea stimată domnule Gorki,

Vă trimit articolul solicitat. Intenția mea este de a reda în câteva articole, pe care le puteți programa după cum doriți, toată istoria literaturii române, care abia cuprinde un secol. Am început cu începutul: cu școala clasică.

Am fost nevoit, din nefericire, să traduc versurile în proză. Ele au pierdut mult: după cum știți, poetul își exprimă ideile și sentimentele nu atât prin sensul cuvintelor, cât prin combinarea și consonanța lor. Vă asigur că versurile lui Alecsandri adesea au claritatea și perfecțiunea versurilor lui La Fontaine.

V-aș fi recunoscător dacă mi-ați înapoia manuscrisul după ce-l veți traduce în rusește. Primiți, prea stimată domnule Gorki, expresiunea sentimentelor mele cele mai distinse.

H. Sanielevici

Munich le 27. Fevr., 1923

Schönst. 124

Très honoré monsieur Gorki,

Je vous envoie l'article demandé. Mon intention se veut de raconter, dans quelques articles, que vous pourriez distancer comme bon vous semblerait, toute l'histoire de la littérature roumaine, qui embrase à peine un siècle. J'ai commencé par le commencement : par l'école classique.

J'ai été forcé, malheureusement, de traduire les vers en prose. Il en reste ^{peu} de chose : comme vous le savez, le poète exprime ses idées et ^{ses} sentiments, ~~par~~ ^{non} tant par le sens des mots ; que par leur arrangement et leurs sons. Je vous assure que la ~~forme~~ ^{transparence} des vers d'Alexandre ont souvent ~~la~~ ^{la} ~~transparence~~ ^{la} transparence et la perfection de ceux de la Fontaine.

Je vous serais reconnaissant de me renvoyer le manuscrit après l'avoir traduit en russe.

Agrez, très honoré monsieur Gorki, l'expression de mes sentiments les plus distingués

H. Sanielevici

Fig. 3. H. Sanielevici către A. M. Gorki — Munich 27. II. 1923

5. H. Sanielevici către A. M. Gorki

6 martie 1923.

Prea stimată domnule Gorki,

Cu zece zile în urmă v-am trimis articolul meu, dar nu am indicat exact adresa. Dacă nu l-ați primit, vă rog cu deosebită considerație să mă înștiințați despre aceasta.

Cu deosebit respect

H. Sanielevici.

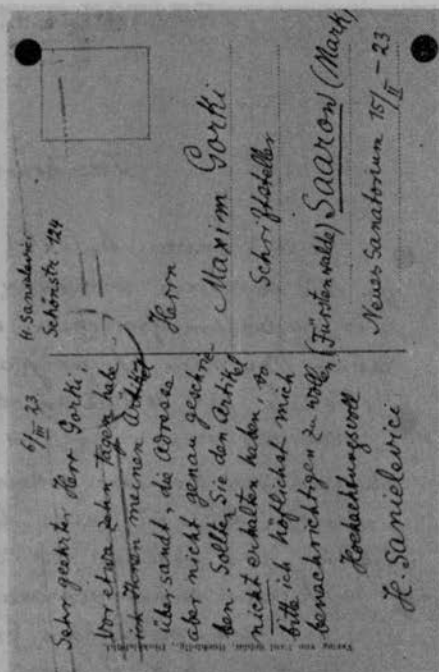
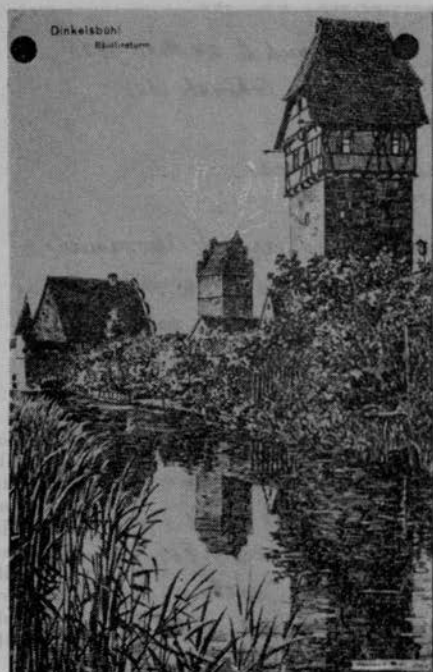

Fig. 4. H. Sanielevici către A. M. Gorki — 6. III. 1923

6. H. Sanielevici către A. M. Gorki

München, 24 martie 1923
Schönstrasse 124

Mult stimată domnule Gorki,

Vă trimit textele românești ale versurilor lui Alecsandri pe care mi le-a cerut secretarul Dumneavoastră; tot odată, vă trimit o traducere franceză în versuri, făcută de un literat român și a cărei copie a fost efectuată la Biblioteca națională de către un prieten din Paris.

Cu această ocazie menționez că dacă Dvs. considerați că unele fraze, în care am mers puțin cam departe în înțelegerea îngăduitoare pentru gustul aristocratic, ar putea să lezeze pe cititorii Dvs., puteți să faceți corecturi.

V-aș fi recunoscător dacă ați binevoi să-mi expediați mai tirziu manuscrisul meu francez și traducerea franceză a versurilor în versuri și, de asemenea, dacă mi-ați trimite *Beseda*.

Primiți, prea stimată domnule Gorki, expresiunea sentimentelor mele cele mai distinse.

H. Sanielevici

Munich le 24 Mars 1923

Schönbrunn 124

Très honoré monsieur Gorki,

Je vous envoie les textes roumains des vers d'Aleksandri, que me demande monsieur votre secrétaire ; et en même temps une traduction française, en vers, qui est faite par un littérateur roumain et que j'ai faite copier à la Bibliothèque Nationale par un ami de Paris.

Avec cette occasion je vous écris, que si vous croyez que certaines phrases, par lesquelles je suis allé un peu loin dans ma compréhension tolérante pour le goût aristocratique, pourrions froisser vos lecteurs, vous pouvez faire des corrections.

Je vous serais reconnaissant de bien vouloir me renvoyer plus tard mon manuscrit français et la traduction française des vers en vers et aussi de m'envoyer la *Biblioteca*.

Agréer, très honoré monsieur Gorki, l'expression de mes sentiments les plus distingués

H. Sanielevici

Fig. 5. H. Sanielevici către A. M. Gorki — Munich 24 III 1923